

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

305

Ekonomia

Redaktorzy naukowi

Magdalena Rękas

Jerzy Sokołowski

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-382-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: Wykorzystanie analizy czynnikowej do oceny rozwoju społeczno-gospodarczego w skali lokalnej	15
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: Ekonomia wirtualnych światów – tendencje rozwoju	24
Tomasz Bernat: Egzogeniczne determinanty dominacji rynkowej na przykładzie Poczty Polskiej SA.....	37
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Wybrane determinanty kształtujące współpracę innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych z jednostkami PAN i szkołami wyższymi na terenie Polski Północno-Zachodniej.....	50
Agnieszka Bretyn: Wybrane aspekty jakości życia młodych konsumentów w Polsce	62
Grzegorz Bywalec: Transformacja gospodarcza a regionalne zróżnicowanie ubóstwa w Indiach	73
Magdalena Cyrek: Determinanty zatrudnienia w usługach tradycyjnych i nowoczesnych – analiza regionalna.....	83
Sławomir Czech: Czy wokół państwa opiekuńczego toczy się jeszcze spór o wartości?.....	95
Sławomir Czetwertyński: Możliwości poznawcze prawa Metcalfe’a w określaniu wartości ekonomicznej sieci komunikacyjnych.....	108
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Polityka i strategia rozwoju Unii Europejskiej w koncepcji ekonomii zrównoważonego rozwoju	118
Karolina Dreła: Zatrudnienie nietypowe	129
Paweł Drobny: Ekonomia personalistyczna jako próba reorientacji ekonomii	142
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Koszty bankructwa państwa	154
Małgorzata Gasz: Unia bankowa – w poszukiwaniu nowego paradygmatu na europejskim rynku bankowym	163
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Zmiana struktury dochodów w Polsce w relacji kapitał–praca z uwzględnieniem sektorów gospodarki narodowej	174
Anna Golejewska: Innowacje i sposoby ich pomiaru na poziomie regionalnym	184
Mariusz Grębowiec: Zachowania nabywcze konsumentów na rynku usług bankowych w świetle badań	195

Urszula Grzega: Oszczędności i zadłużenie polskich gospodarstw domowych.....	207
Jarosław Hermaszewski: Sytuacja finansowa gminy a wybory bezpośrednie w gminach. Wstęp do badań.....	218
Elżbieta Jantóń-Drozdowska, Maria Majewska: Wpływ globalizacji na wzrost poziomu specjalizacji w międzynarodowej wymianie handlowej..	228
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Możliwości oddziaływania na wzrost gospodarczy poprzez kontrolę poziomu ryzyka kredytowego w bankach przy wykorzystaniu systemów sztucznej inteligencji.....	240
Renata Jedlińska: Atrakcyjność inwestycyjna Polski – wybrane aspekty.....	252
Andrzej Jędruchniewicz: Inflacja jako cel polityki pieniężnej NBP.....	264
Michał Jurek: Wykorzystanie analizy duracji i wypukłości w zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej.....	276
Sławomir Kalinowski: Znaczenie eksperymentu w metodologii nauk ekonomicznych.....	287
Teresa Kamińska: Struktura branżowa bezpośrednich inwestycji zagranicznych a kryzys finansowy.....	299
Renata Karkowska: Siła oddziaływania czynników makroekonomicznych i systemowych na wielkość globalnej płynności.....	311
Anna Kasprzak-Czelej: Determinanty wzrostu gospodarczego.....	323
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: Analiza wpływu polityki stóp procentowych EBC na stabilność sektorów bankowych w wybranych krajach strefy euro – wnioski z kryzysu.....	334
Iwona Kowalska: Rozwój badań z zakresu ekonomiki edukacji w paradygmacie interdyscyplinarności nauki.....	348
Ryszard Kowalski: Dylematy interwencjonizmu w czasach kryzysu.....	358
Jakub Kraciuk: Kryzysy finansowe w świetle ekonomii behawioralnej.....	370
Hanna Kruk: Rozwój zrównoważony w Regionie Morza Bałtyckiego na przykładzie wybranych mierników w latach 2005-2010.....	380
Kazimierz W. Krupa, Irmína Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Kapitał intelektualny jako akcelerator nowej ekonomii (tablice korelacyjne, pracownicy kluczowi).....	391
Anna Krzysztofek: Normy i standardy społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw.....	401
Krzysztof Kubiak: Transakcje w procesie przepływu wiedzy w świetle nowej ekonomii instytucjonalnej.....	413
Paweł Kulpaka: Model konsumpcji permanentnej M. Friedmana a keynesowskie funkcje konsumpcji – empiryczna weryfikacja wybranych teorii na przykładzie Czech.....	423
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: Rola kontroli zarządczej w procesie zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego.....	434
Natalia Mańkowska: Konkurencyjność instytucjonalna – wybrane problemy metodologiczne.....	445

Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Percepcja zaangażowania przez adeptów zarządzania – szansą czy ograniczeniem dla współczesnych firm	457
Jerzy Mieszaniec: Innowacje nietechnologiczne w przedsiębiorstwach przemysłowych sektora wydobywczego	469
Aneta Mikula: Ubóstwo obszarów wiejskich w krajach Unii Europejskiej – demografia i rynek pracy	481
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Wartość publiczna a legitymizacja	492
Janusz Myszczyński: Wykorzystanie koncepcji <i>social savings</i> w określeniu wpływu sektora kolejowego na wzrost gospodarczy Niemiec w początkach XX w.	500
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Zmiany w polityce handlowej Unii Europejskiej na początku XXI wieku	513
Anna Niewiadomska: Wydłużanie okresu aktywności zawodowej osób starszych w Polsce	524
Mariusz Nyk: Przeciętne wynagrodzenie a sytuacja na rynku pracy – przypadek województwa łódzkiego	536
Monika Pasternak-Malicka: Przesłanki ruchów migracyjnych Polaków z obszaru województwa podkarpackiego w kontekście kryzysu gospodarczego wywołanego kryzysem <i>subprime</i>	547
Jacek Pera: Budowa nowej architektury regulacyjnej w Europie jako element zarządzania ryzykiem niestabilności finansowej – rozwiązania pokryzysowe. Próba oceny i wnioski dla Polski	559
Renata Pęciak: Kryzysy w gospodarce w interpretacji Jeana-Baptiste’a Saya	573
Czesława Pilarska: Współczesny kryzys gospodarczy a napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski	584
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjna nauka a źródła jej finansowania	601
Adriana Politaj: Pomoc publiczna na subsydiowanie zatrudnienia w Polsce i w wybranych krajach Unii Europejskiej	617
Marcin Ratajczak: Odpowiedzialny biznes w aspekcie osiągniętych korzyści ekonomicznych na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu	628
Magdalena Rękas: Dieta w krajach Unii Europejskiej i czynniki wpływające na jej poziom – przegląd wybranych badań	638
Włodzimierz Rudny: Rozwiązania zintegrowane w modelach biznesowych	653
Krzysztof Rutkiewicz: Pomoc publiczna na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjność przedsiębiorstw w polityce konkurencji Unii Europejskiej w latach 2004-2010	663
Katarzyna Skrzyszewska: Konkurencyjność krajów Regionu Morza Bałtyckiego w świetle międzynarodowych rankingów	675
Tadeusz Sporek: Ewolucja i perspektywy grupy BRICS w globalnej gospodarce	684

Aleksander Surdej: Inwestycje w szkolenia zawodowe w świetle teorii ekonomicznej.....	695
Piotr Szajner: Wpływ zmienności kursu walutowego na międzynarodową konkurencyjność polskiego sektora żywnościowego	706
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: Problem skuteczności i efektywności decyzji menedżerskich w firmie w zakresie formułowania i wdrażania strategii	716
Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polska gospodarka internetowa – stan i perspektywy	729
Monika Utzig: Aktywa finansowe gospodarstw domowych a koniunktura gospodarcza	744
Agnieszka Wałęga: Nierówności dochodowe w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej	754
Grzegorz Wałęga: Wpływ spowolnienia gospodarczego na zadłużenie gospodarstw domowych w Polsce	766
Grażyna Węgrzyn: Formy zatrudnienia pracowników w Unii Europejskiej – aktualne tendencje	778
Barbara Wieliczko: Krajowa pomoc publiczna w UE w okresie obecnego kryzysu.....	790
Artur Wilczyński: Znaczenie kosztów alternatywnych w rachunku ekonomicznym gospodarstw rolnych	802
Renata Wojciechowska: Wieloznaczności językowe współczesnej ekonomii	813
Jarosław Wojciechowski: Ewolucja koncepcji funkcjonowania rynku w społecznej nauce Kościoła Katolickiego.....	823
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Znaczenie lokalnych grup działania w budowaniu kapitału społecznego na obszarach wiejskich.....	834
Grażyna Wolska: Kodeksy etyczne jako instrument poprawnych relacji między podmiotem gospodarczym a konsumentem.....	844
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Ekonomiczno-społeczne konsekwencje reklamy w segmencie leków OTC	853
Gabriela Wronowska: Oczekiwania pracodawców wobec absolwentów szkół wyższych w Polsce jako przykład bariery wejścia na rynek pracy... ..	861
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Źródła i bariery ciągłości wdrażania innowacji przez polskie przedsiębiorstwa.....	872
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Instytucjonalna struktura rynku pracy w Polsce	884
Małgorzata Zielenkiewicz: Upodabnianie się krajów pod względem poziomu dobrobytu w procesie integracji europejskiej	895
Mariusz Zieliński: Demografia i aktywność zawodowa ludności a poziom bezrobocia w Unii Europejskiej.....	907
Jerzy Żyżyński: Gospodarka jako spójny system strumieni pieniądza a problem racjonalności pakietu fiskalnego.....	917

Summaries

Mieczysław Adamowicz, Paweł Janulewicz: The use of factor analysis for the assessment of socio-economic development on the local scale.....	23
Ewa Badzińska, Jakub Ryfa: The economy of virtual worlds – trend of development	36
Tomasz Bernat: Exogenous determinants of market dominance – Polish Post case	48
Agnieszka Brelik, Marek Tomaszewski: Selected determinants forming innovative partnership of traditional industrial companies with units of Polish Academy of Sciences and universities in north-western Poland.....	61
Agnieszka Bretyn: Selected aspects of quality of life of young consumers in Poland	72
Grzegorz Bywalec: Economic transformation and regional disparity of poverty in India.....	82
Magdalena Cyrek: Determinants of employment in traditional and modern services – regional analysis	94
Sławomir Czech: Is the welfare state’s dispute over values still alive?	107
Sławomir Czetwertyński: Cognitive possibilities of Metcalfe’s law in defining the economic value of communication networks	117
Małgorzata Deszczka, Marek Wąsowicz: Policy and development strategy in the European Union in the conception of economics of sustainable development	128
Karolina Dreła: Untypical employment.....	141
Paweł Drobny: Personalist economics as an attempt at economics reorientation	153
Małgorzata Gajda-Kantorowska: Costs of sovereign default.....	162
Małgorzata Gasz: Bank Union – in search of a new paradigm on the European banking market.....	173
Małgorzata Gawrycka, Anna Szymczak: Change of income framework in capital-labour scheme in Poland, including the sector of national economy	183
Anna Golejewska: Innovations and the way of their measure at the regional level.....	194
Mariusz Grębowiec: Purchasing behavior of consumers on banking service market in the light of research	206
Urszula Grzega: Savings and debt of Polish households.....	217
Jarosław Hermaszewski: Financial situation of a commune vs. local elections. Introduction to the study	227
Elżbieta Jantón-Drozdowska, Maria Majewska: The impact of globalization on a higher specialization level in international exchange of goods ...	239
Tomasz Jasiński, Agnieszka Ścianowska: Banks’ possibilities of influencing macroeconomic growth by the use of neural network systems in the credit risk control	250

Renata Jedlińska: Investment attractiveness of Poland – selected issues	263
Andrzej Jędruchniewicz: Inflation as a target of monetary policy of NBP ...	275
Michał Jurek: Use of duration and convexity analysis in interest rate risk management.....	286
Sławomir Kalinowski: The role of the controlled experiment in the methodology of economy	298
Teresa Kamińska: Economic activity structure of foreign direct investment and financial crisis	310
Renata Karkowska: The impact of macroeconomic and systemic factors on the global liquidity	322
Anna Kasprzak-Czelej: Determinants of economic growth	333
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: The analysis of influence of the ECB interest rates' policy on a stability of bank sectors in selected countries of the eurozone – conclusions from the crisis.....	347
Iwona Kowalska: Development of research in the field of economics of education within the paradigm of interdisciplinarity of science	357
Ryszard Kowalski: The dilemmas of interventionism in times of crisis	369
Jakub Kraciuk: Financial crises in the light of behavioural economics.....	379
Hanna Kruk: Sustainable development in the Baltic Sea Region based on chosen indices in years 2005-2010	390
Kazimierz W. Krupa, Irmína Jeleniewska-Korzela, Wojciech Krupa: Intellectual capital as an accelerator of the new economy (correlation tables, key employees)	400
Anna Krzysztofek: Norms and standards of social responsibility in enterprises	412
Krzysztof Kubiak: Transactions in the flow of knowledge in the light of new institutional economics	422
Paweł Kulpaka: M. Friedman's permanent consumption model and Keynesian consumption functions – empirical verification of selected theories on the example of Czech.....	433
Justyna Łukomska-Szarek, Marta Włóka: The role of management control in management process of local self-government units.....	444
Natalia Mańkowska: Institutional competitiveness – selected methodological issues	456
Joanna Mesjasz, Martyna Michalak: Understanding the engagement by management adepts – a chance or a limitation for contemporary business	468
Jerzy Mieszaniec: Non-technological innovations in the industrial enterprises of mining sector.....	480
Aneta Mięka: Poverty of rural areas in the European Union member states – demography and labor market	491
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Public value and legitimacy	499

Janusz Myszczyzyn: Use of social savings concept in defining the role of railway sector on the economic growth in Germany in the early twentieth century	512
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Changes in trade policy of the European Union at the beginning of the twenty-first century	523
Anna Niewiadomska: Extending the period of professional activity of the elderly in Poland	535
Mariusz Nyk: Average salary and the situation on the labour market – case of Łódź Voivodeship	546
Monika Pasternak-Malicka: Reasons form migration of Poles from Subcarpathian Voivodeship in the context of the economic crisis caused by the subpreme crisis	558
Jacek Pera: Construction of a new regulatory architecture in Europe as an element of financial instability risk management – post-crisis solutions. Attempt of assessment and implications for Poland.....	572
Renata Pęciak: Crises in the economy in the interpretation of Jean-Baptiste Say	583
Czesława Pilarska: The contemporary economic crisis and foreign direct investment inflow into Poland	600
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovations in science and their financial sources	616
Adriana Politałaj: State aid for subsidizing of employment in Poland and in selected countries of the European Union	627
Marcin Ratajczak: Responsible business in the context of economic benefits gained on the example of agribusiness enterprises.....	637
Magdalena Rękas: Fertility rate in the European Union states and factors influencing the rate – review of selected surveys	652
Włodzimierz Rudny: Solution-based business models.....	662
Krzysztof Rutkiewicz: State aid for Research & Development & Innovation activities of enterprises in the European Union’s competition policy in the period 2004-2010.....	674
Katarzyna Skrzyszewska: Competitiveness of the Baltic Region countries in the context of international rankings	683
Tadeusz Sporek: Evolution and perspectives of BRICS group in the global economy.....	694
Aleksander Surdej: Investments in VET programmes: framework for an economic analysis	705
Piotr Szajner: The impact of exchange rated volatility on the competitiveness of Polish food sector on international markets	715
Stanisław Ślusarczyk, Piotr Ślusarczyk, Radosław Ślusarczyk: The problem of efficacy and effectiveness in the formulating and implementing of strategy decision making process	728

Sylwia Talar, Joanna Kos-Łabędowicz: Polish Internet economy – current state and future perspectives	743
Monika Utzig: Households' financial assets and economic prospect.....	753
Agnieszka Wałęga: Income inequality in the context of accession of Poland to the European Union	765
Grzegorz Wałęga: Impact of economic slowdown on households' debt in Poland	777
Grażyna Węgrzyn: Employment forms in the European Union – current trends.....	789
Barbara Wieliczko: State aid in the European Union in the period of the current crisis.....	801
Artur Wilczyński: The impact of opportunity costs on farms profitability.....	812
Renata Wojciechowska: Linguistic ambiguities of contemporary economics	822
Jarosław Wojciechowski: Evolution of free market concept in social teaching of the Catholic Church.....	833
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: The significance of local action groups in formation of social capital in rural areas	843
Grażyna Wolska: Ethical codes as a tool of correct relations between a firm and a consumer	852
Joanna Woźniak-Holecka, Mateusz Grajek, Karolina Sobczyk, Kamila Mazgaj-Krzak, Tomasz Holecki: Marketing of OTC medicines in Poland on the example of television advertising	860
Gabriela Wronowska: Expectations of employers towards graduates of universities in Poland as an example of barriers to enter the labor market	871
Anna Wziętek-Kubiak, Marek Pęczkowski: Sources and barriers of persistence of innovation of Polish manufacturing companies	883
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Institutional structure of the labor market in Poland	894
Małgorzata Zielenkiewicz: Convergence of the countries in terms of social welfare in the process of European integration	906
Mariusz Zieliński: Demography and economically active population vs. the level of unemployment in the European Union.....	916
Jerzy Żyżyński: Economy as a consistent system of money flows vs. the issue of fiscal pact rationality	931

Magdalena Cyrek

Uniwersytet Rzeszowski

DETERMINANTY ZATRUDNIENIA W USŁUGACH TRADYCYJNYCH I NOWOCZESNYCH – ANALIZA REGIONALNA

Streszczenie: W opracowaniu przedstawiono wyniki analiz dotyczących determinant udziału w zatrudnieniu regionalnym dwóch grup usług: tradycyjnych i nowoczesnych. Uwzględniono czynniki charakteryzujące specyfikę działalności usługowej i jej znaczenie w gospodarkach wojewódzkich. Wyniki analiz pozwalają stwierdzić, że zatrudnienie w usługach nowoczesnych warunkowane jest w większym stopniu zapotrzebowaniem, a w usługach tradycyjnych – sposobem organizacji produkcji. W obu grupach istotną determinantą są koszty zatrudnienia. Jednocześnie dostrzec można większe różnice międzyregionalne w odniesieniu do znaczenia dla zatrudnienia usług tradycyjnych. Usługi nowoczesne, obejmujące sferę nierynkową, podlegają bardziej równomiernej dystrybucji.

Słowa kluczowe: zatrudnienie, usługi tradycyjne i nowoczesne, województwa.

1. Wstęp

Współczesne zmiany społeczno-gospodarcze, związane przede wszystkim z wykształcaniem się modelu gospodarki opartej na wiedzy, znacząco modyfikują dotychczasowe relacje zatrudnieniowe, rozumiane zarówno jako proporcje sektorowo-branżowe, jak i mikroekonomiczne sposoby organizacji działań. Tradycyjnie jako jeden z podstawowych wyznaczników poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego przyjmowany był udział usług w zatrudnieniu. Ponieważ jednak w wysoko rozwiniętych gospodarkach udział ten przekracza 70%, a sektor usług składa się z niezmiernie heterogenicznych rodzajów działalności, niezbędne staje się odniesienie do wewnętrznej struktury tego sektora. Struktura ta odgrywa ważną rolę w ocenie nowoczesności gospodarek, w których pojawiają się nowe dziedziny oddziaływania człowieka, nowe rodzaje pracy oraz wartości i znaczenia w niej odnajdywane¹.

---

¹ J. Róg, *Praca a wzrost gospodarczy*, [w:] *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy. Zarys problematyki*, red. M.G. Woźniak, z. 1, Uniwersytet Rzeszowski, Katedra Teorii Ekonomii, Rzeszów 2003, s. 97.

Zróznicowane poziomy zatrudnienia w poszczególnych branżach usługowych w układach terytorialnych na poziomie krajów czy regionów skłaniają do poszukiwania czynników warunkujących te odmienności. Celem opracowania jest więc identyfikacja najważniejszych determinant udziału w zatrudnieniu dwóch grup usług: tradycyjnych i nowoczesnych. W pierwszym przypadku są to usługi o dominującym tradycyjnym charakterze pracy, niewymagające wysokiego poziomu wiedzy, w drugim zaś – grupa usług nowoczesnych, w znacznym stopniu bazujących na kapitale ludzkim wykształconych pracowników. Pierwszą grupę definiuje się jako sekcje G-I PKD2007, drugą zaś tworzą pozostałe sekcje: J-U². Poszukuje się zatem swoistych stymulant nowoczesności struktur gospodarczych, które stanowić mogą obszar zainteresowania polityki zatrudnieniowej. Wstępna hipoteza zakłada, że czynniki te będą odmienne w usługach tradycyjnych i nowoczesnych za względu na różnice w zakresie wykorzystania wiedzy i jej upowszechniania przez świadczenia usługowe. Charakter najważniejszych determinant pozwala również wnioskować o możliwościach uruchomienia samoczynnych mechanizmów rynkowych kreacji miejsc pracy lub też konieczności wsparcia publicznego dla zatrudnienia. Uzyskane wyniki mogą wskazywać na kierunek koncentracji działań z zakresu polityki społeczno-gospodarczej.

Wraz ze zmieniającą się strukturą branżową zatrudnienia w usługach zmieniają się przyczyny podejmowania pracy. Ulegają one transformacji wynikającej z przechodzenia od jej wykonywania ze względu na przymus fizyczny, przez instytucjonalny oraz ekonomiczny, aż do pracy jako warunku rozwoju człowieka. Coraz wyraźniejsze staje się akcentowanie podmiotowości pracownika i indywidualizowanie stosunków pracy w sferze usług³. Wskazywana jest rosnącą złożoność oraz samodzielność pracy wykonywanej w usługach⁴. Podkreślane są wysokie wymagania dotyczące kwalifikacji zawodowych, w tym wiedzy, doświadczenia i predyspozycji⁵.

---

² Jest to podział arbitralny, wynikający z obserwowanego typowego charakteru pracy w poszczególnych sekcjach. Formalną klasyfikację sekcji sektora usług w układzie PKD 2004 na podstawie struktury wykształcenia pracujących przedstawiono w: M. Cyrek, *Rozwój sektora usług a gospodarka oparta na wiedzy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2012, s. 182-187. Grupowanie to można przenosić na nowy układ klasyfikacyjny PKD 2007, oczywiście mając na uwadze różnice pomiędzy zakresem merytorycznym działalności realizowanych w sekcjach w obu układach. Stąd też podział ma charakter ekspercki.

³ J. Orczyk, *Rozwój usług a zmiany stosunków pracy*, „Polityka Społeczna” 2007, nr 2, s. 1-2.

⁴ M. Korczyński, *Skills in service work: an overview*, „Human Resource Management Journal” 2005, Vol. 15, Issue 2, baza internetowa *Business Source Premier*: http://web28.epnet.com/citation.asp?tb=1&_ug=sid+C749CE37%2D022D%2D4D25%2D82F8%2D879114A7DD37%40sessionmgr3+db+dbuh+cp+1+DDDE&_us=hd+False+hs+True+cst+0%3B1%3B2%3B3%3B4%3B7%3B10+or+Date+f+h+False+ss+SO+sm+ES+sl+0+ri+KAAACBYC00010222+mh+1+frn+1+2E8B&_uso=hd+False+tg%5B2+%2D+tg%5B1+%2D+tg%5B0+%2D+st%5B2+%2D+st%5B1+%2D+st%5B0+%2D+Service+Economy+db%5B0+%2D+op%5B2+%2D+op%5B1+%2D+op%5B0+%2D+A38C&fn=1&m=5.

⁵ K. Rogoziński, *Usługi rynkowe*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2000, s. 202.

Zmiany społeczno-gospodarcze determinują także przekształcenia możliwości tworzenia miejsc pracy z punktu widzenia przedsiębiorców. Wydajność, sprawność i efekty pracy, a więc i możliwości zatrudnienia, zależą od wiedzy, umiejętności, motywacji, stosunków międzyludzkich czy organizacji pracy, ale i materialnych warunków pracy i poziomu technicznego maszyn, urządzeń, środków transportu i łączności⁶. Według A. Styś i J. Olearnika⁷ z punktu widzenia wykonania usługi można wymienić trzy podstawowe determinanty liczby zatrudnionych: technologię wykonania usługi i związaną z nią pracochłonność; stopień wyposażenia w urządzenia techniczne oraz poziom organizacji procesu wykonywania usług, a także liczbę (wartość) świadczonych usług, co wiąże się z zapotrzebowaniem na usługi. K. Kłosiński⁸, odnosząc działalność usługową do jej uwarunkowań po stronie podaży, wyróżnia elementy: materialno-rzeczowe, organizacyjno-zarządcze, ekonomiczne oraz konkurencyjne i innowacyjne. Wśród determinant działalności usługowej szczególnie istotne są aspekty popytowe, do których autor ten zalicza trzy grupy czynników: potrzeby i stopień ich uświadomienia, skłonność do nabywania usług oraz ogólne uwarunkowania społeczno-cywilizacyjne, w tym demograficzne i urbanizacyjne.

Aspekt popytowy wskazywany jest często jako podstawowa determinanta zatrudnienia w usługach. Analizy przeprowadzone przez K. Wiaderek⁹ wskazują, że najistotniejszym czynnikiem warunkującym zatrudnienie we wszystkich sektorach jest wartość dodana, ale jest ona szczególnie ważna w sektorze usług, szczególnie w długim okresie. Wyniki badań elastyczności pracujących względem wartości dodanej w układzie sektorów w polskich regionach prowadzonych przez E. Kwiatkowskiego, L. Kucharskiego i T. Tokarskiego¹⁰ także wskazują, że elastyczność ta jest najwyższa w sektorze usług i jedynie w tym sektorze dotyczy również zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu.

Poszczególne grupy usług charakteryzują się jednak odmienną specyfiką zatrudnienia i warunkami tworzenia miejsc pracy. Ponadto występują znaczne różnice pomiędzy branżami usług w zakresie podatności zatrudnienia w usługach na zmiany cykliczne. Wynika to zarówno z odmienności sposobów organizacji procesów realizacji usług, jak i zmian charakteru zapotrzebowania na usługi¹¹.

⁶ P. Glikman, M. Kabaj, T. Muszkiet, *Ciągłość i transformacja gospodarki. Zasoby kapitału, pracy, energii i ich wykorzystanie do roku 2000-2010*, Wydawnictwo KeyText, Warszawa 1997, s. 121-123.

⁷ A. Styś, J. Olearnik, *Ekonomika i organizacja usług*, PWE, Warszawa 1985, s. 211.

⁸ K. Kłosiński, *Przemiany strukturalne w usługach rynkowych*, Instytut Rynku Wewnętrznego i Konsumpcji, Warszawa 1997, s. 38-68.

⁹ K. Wiaderek, *Zmiany zatrudnienia w ujęciu sektorowym i własnościowym i jego wybranych determinant w Polsce w latach 1992-2003*, www.ke.uni.lodz.pl/Pliki/Wiaderek1.pdf, dostęp: 05.03.2006, s. 15-21.

¹⁰ E. Kwiatkowski, L. Kucharski, T. Tokarski, *Elastyczność zatrudnienia w ujęciu sektorowym i regionalnym w Polsce*, [w:] *Jak tworzyć w Polsce nowe miejsca pracy?*, red. A. Noga, Wydawnictwo Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Warszawa 2003, s. 83-97.

¹¹ Por. V.C. Warnock, D.G. Duncan, *Jobs In a Changing American Economy*, "Mortgage Banking" June 2004, s. 84-86.

Analizy prezentowane w opracowaniu dotyczą polskich regionów poziomu NTS2, a więc 16 województw. W prowadzonych badaniach dokonano oceny oddziaływania na skalę zatrudnienia w usługach tradycyjnych i nowoczesnych poszczególnych czynników o charakterze wewnątrzsektorowym, a więc wynikającym ze specyfiki usług. Zakres zmiennych warunkowany był dostępnością danych statystycznych, pozyskanych z banku danych lokalnych GUS¹² i objął:

X1 – odsetek przeciętnego zatrudnienia w usługach tradycyjnych i nowoczesnych (2011 r.),

X2 – odsetek podmiotów gospodarczych w REGON funkcjonujących w usługach tradycyjnych i nowoczesnych (2011 r.),

X3 – odsetek przychodów podmiotów niefinansowych w usługach tradycyjnych i nowoczesnych (2010 r.),

X4 – odsetek kosztów podmiotów niefinansowych w usługach tradycyjnych i nowoczesnych (2010 r.),

X5 – udział kosztów w przychodach w usługach tradycyjnych i nowoczesnych (2010 r.),

X6 – odsetek wartości brutto środków trwałych w usługach tradycyjnych i nowoczesnych (2011 r.),

X7 – odsetek wartości dodanej brutto wytworzonej w usługach tradycyjnych i nowoczesnych (2010 r.),

X8 – odsetek kosztów związanych z zatrudnieniem w usługach tradycyjnych i nowoczesnych (2010 r.),

X9 – udział kosztów związanych z zatrudnieniem w wartości dodanej brutto w usługach tradycyjnych i nowoczesnych (2010 r.),

X10 – odsetek inwestycji publicznych w usługach tradycyjnych i nowoczesnych (2011 r.),

X11 – odsetek inwestycji prywatnych w usługach tradycyjnych i nowoczesnych (2011 r.),

X12 – odsetek inwestycji łącznych w usługach tradycyjnych i nowoczesnych (2011 r.),

X13 – relacja inwestycji prywatnych do publicznych w usługach tradycyjnych i nowoczesnych (2011 r.),

X14 – wartość brutto środków trwałych na podmiot gospodarczy w usługach tradycyjnych i nowoczesnych (2011 r.),

X15 – wartość dodana brutto (2010 r.) na podmiot gospodarczy (2011 r.) w usługach tradycyjnych i nowoczesnych,

X16 – Łączne nakłady inwestycyjne (2011 r.) w relacji do wartości dodanej brutto (2010 r.) w usługach tradycyjnych i nowoczesnych,

X17 – łączne nakłady inwestycyjne na podmiot gospodarczy w usługach tradycyjnych i nowoczesnych (2011 r.).

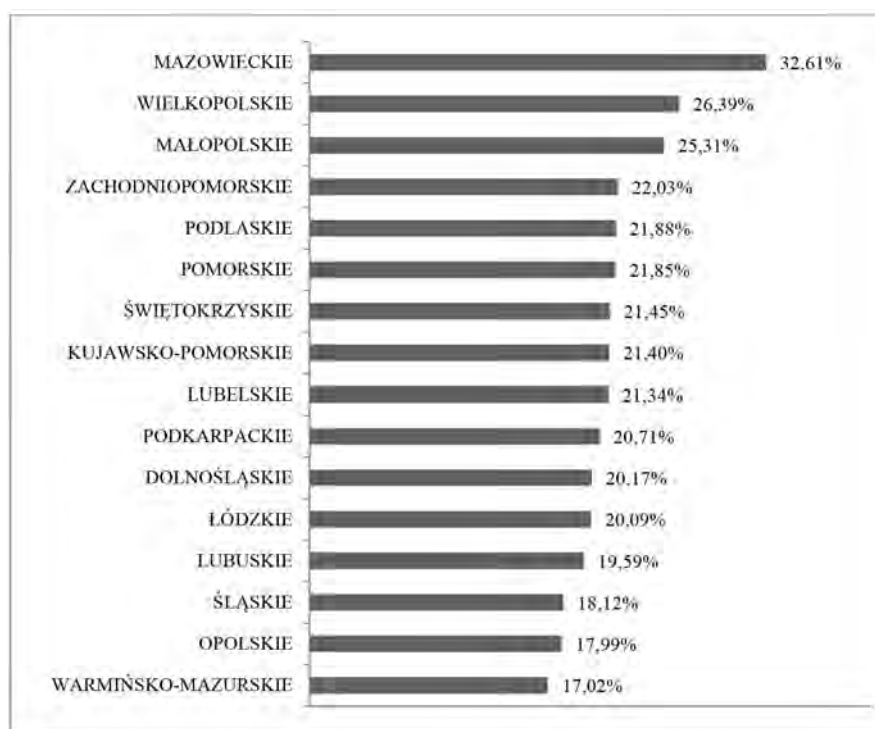
---

¹² Bank danych lokalnych GUS, www.stat.gov.pl, dostęp: 30.01.2013.

Do oceny poziomu wyjaśniania udziału dwóch grup usług w zatrudnieniu przez poszczególne zmienne zastosowano współczynniki zmienności, współczynniki korelacji wraz z oceną ich istotności statystycznej oraz funkcje regresji liniowej. W kolejnych etapach przeprowadzono analizę determinant regionalnej skali zatrudnienia w odniesieniu do usług tradycyjnych oraz nowoczesnych.

2. Czynniki różnicujące zatrudnienie w usługach tradycyjnych

Ze względu na odmienny charakter pracy realizowanej w różnych obszarach sektora usług podjęto próbę określenia czynników warunkujących zróżnicowanie regionalne udziału w zatrudnieniu grupy usług tradycyjnych. Pod uwagę wzięto zmienne zdefiniowane w ujęciu sekcji G-I PKD2007.

Rys. 1. Udział usług tradycyjnych w przeciętnym zatrudnieniu w Polsce według województw w 2011 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank danych lokalnych GUS, www.stat.gov.pl, dostęp: 30.01.2013.

Należy zauważyć, że charakterystyki usług tradycyjnych wykazują wyższe zróżnicowanie regionalne niż w odniesieniu do całego sektora usług, co potwierdza tezę,

że współcześnie o poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego świadczy nie tylko znaczenie sektora trzeciego, ale i wewnętrzna struktura usług. Udział usług tradycyjnych w zatrudnieniu znajdował się na poziomie niemal 33% dla województwa mazowieckiego oraz 17% dla województwa warmińsko-mazurskiego (rys. 1), co daje zmienność na poziomie 17%, podczas gdy dla sektora usług udział ten w polskich regionach wahał się od 53 do 76% ze zmiennością rzędu 8%¹³.

Wskazane województwa mazowieckie i warmińsko-mazurskie to odpowiednio regiony o relatywnie wysokim i niskim poziomie rozwoju mierzonym przez takie miary, jak PKB *per capita*. Relacje udziałów zatrudnienia w usługach tradycyjnych w tych województwach świadczą o realizowaniu w polskich województwach klasycznej ścieżki zmian strukturalnych, zgodnie z którą wzrost znaczenia usług tradycyjnych wraz z rosnącym dobrobytem poprzedza rozwój usług nowoczesnych.

Obliczone współczynniki zmienności (tab. 1) potwierdzają nie tylko wysokie różnice międzywojewódzkie w udziale usług tradycyjnych w zatrudnieniu, ale i kształtowaniu się innych czynników opisujących funkcjonowanie tego podsektora. Znikomym poziomem zmienności charakteryzowała się jedynie relacja kosztów do przychodów, określająca poziom zyskowności podmiotów funkcjonujących w obszarze usług tradycyjnych. Motywacja w zakresie wyników działalności nie wyjaśnia więc różnic w międzywojewódzkim udziale zatrudnienia w tej sferze, a zmienna ta została wyeliminowana z dalszych analiz.

Tabela 1. Współczynniki zmienności międzywojewódzkiej dla analizowanych zmiennych opisujących usługi tradycyjne (lata 2010/2011) (w %)

Zmienna	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9
Zmienność (w %)	17,35	6,72	11,43	12,15	0,65	12,98	7,14	10,13	7,37
Zmienna	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	X17	
Zmienność (w %)	25,21	19,50	23,33	55,19	19,64	12,81	41,57	38,36	

Źródło: obliczenia na podstawie Bank danych lokalnych GUS, www.stat.gov.pl, dostęp: 30.01.2013.

Ocena siły związku pomiędzy odsetkiem przeciętnego zatrudnienia w usługach tradycyjnych a pozostałymi zmiennymi (tab. 2) pozwala wyróżnić jedynie trzy zmienne wykazujące istotne skorelowanie. Udział zatrudnienia w usługach tradycyjnych wykazuje silną dodatnią współzależność z odsetkiem kosztów związanych z zatrudnieniem, udziałem kosztów zatrudnieniowych w wytwarzanej wartości dodanej brutto oraz wartością dodaną przypadającą na jeden podmiot usług tradycyjnych. Dwie pierwsze zmienne bezpośrednio wiążą skalę zatrudnienia ze skalą

¹³ Obliczenia własne na podstawie Bank danych lokalnych GUS, www.stat.gov.pl, dostęp: 30.01.2013.

kosztów związanych z opłaceniem czynnika pracy oraz stopniem opłacenia pracy z wytworzonej wartości. Trzecia zmienna wskazuje, że istotna dla tworzenia miejsc pracy jest również rola efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw.

Tabela 2. Współczynniki korelacji pomiędzy odsetkiem przeciętnego zatrudnienia w usługach tradycyjnych a pozostałymi zmiennymi (lata 2010/2011)

Zmienna	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9
Korelacja	0,0304	0,4823	0,4677	0,4381	0,3247	0,3743	0,7911	0,6805
Zmienna	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	X17
Korelacja	-0,2235	0,1816	-0,3058	0,4025	0,3873	0,6768	-0,3924	-0,2733

Wyróżnione zostały współczynniki korelacji istotne dla $\alpha = 0,05$.

Źródło: obliczenia na podstawie Bank danych lokalnych GUS, www.stat.gov.pl, dostęp: 30.01.2013.

Dla zmiennych wykazujących statystycznie istotne korelacje oszacowano funkcję regresji liniowej, w której za zmienną objaśnianą przyjęto udział usług tradycyjnych w zatrudnieniu (tab. 3). Regresja uwzględniająca koszty zatrudnienia w 63% wyjaśnia międzywojewódzką zmienność odsetka zatrudnionych w usługach tradycyjnych. Wzrost odsetka kosztów o 1 pkt proc. przekłada się przeciętnie na wzrost udziału zatrudnionych o 1,56 pkt proc. Wzrost opłacenia pracy z wartości dodanej o 1 pkt proc. skutkuje średnim wzrostem udziału zatrudnionych o 1,17 pkt proc. Wzrost wartości dodanej brutto wytworzonej przez jeden podmiot podsektora usług tradycyjnych o 1 mln zł prowadzi do przeciętnego wzrostu odsetka usług tradycyjnych w przeciętnym zatrudnieniu o 0,93 pkt proc. Regresja wieloraka nie została oszacowana ze względu na silne korelacje między zmiennymi niezależnymi.

Tabela 3. Wartości parametrów funkcji regresji dla zmiennych niezależnych istotnie współzależnych z odsetkiem przeciętnego zatrudnienia w usługach tradycyjnych (lata 2010/2011)

	X8	X9	X15
a	1,5630	1,1663	0,9312
błąd a	0,3230	0,3357	0,2707
b	-0,0771	-0,1309	0,0182
błąd b	0,0612	0,1005	0,0584
R ²	0,6259	0,4630	0,4580

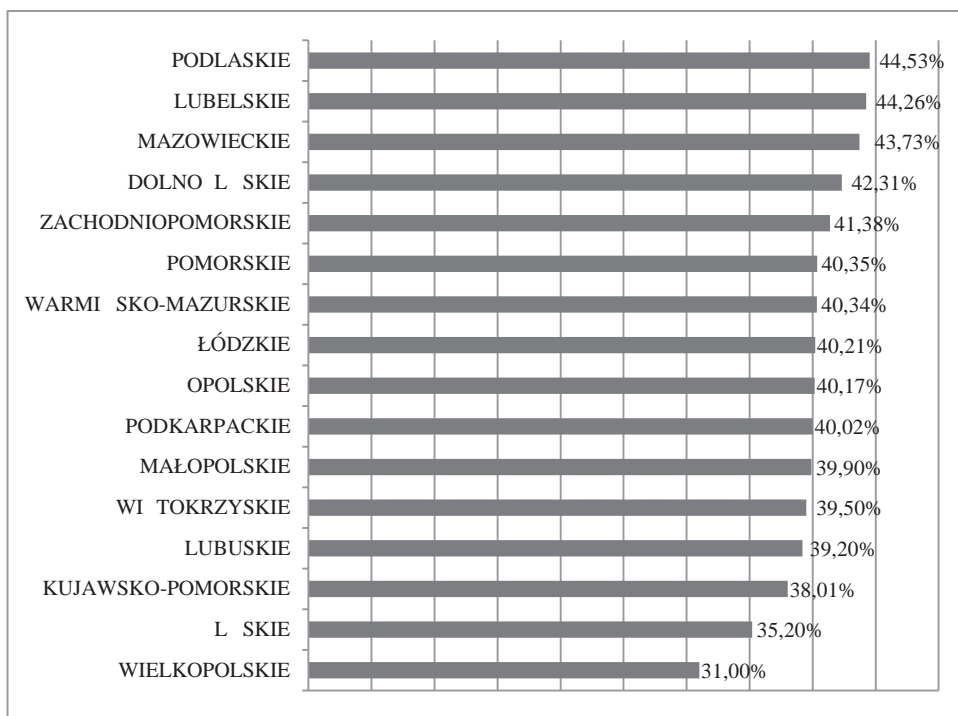
Wyróżnione zostały parametry istotne statystycznie, a kursywą zaznaczono nieistotne dla $\alpha = 0,05$.

Źródło: obliczenia na podstawie Bank danych lokalnych GUS, www.stat.gov.pl, dostęp: 30.01.2013.

Przeprowadzona analiza podkreśla znaczenie kosztów płacowych oraz efektywności przedsiębiorstw dla zatrudnienia w tradycyjnej sferze usług. Są to więc klasyczne uwarunkowania zatrudnienia, skoncentrowane głównie na podażowej stronie organizacji działalności usługowej oraz jej rynkowej ocenie.

3. Czynniki różnicujące zatrudnienie w usługach nowoczesnych

Powszechnie obserwowany wzrost znaczenia wiedzy w gospodarkach znajduje swoje odzwierciedlenie również w sektorze usług. Coraz większą rolę zaczynają odgrywać najbardziej wiedzochłonne branże usługowe, które angażują wysoko wykwalifikowanych pracowników. W sposób najbardziej zagregowany, a więc nie wolny od znacznych uproszczeń, do grupy usług nowoczesnych, opartych na wiedzy zaliczyć można działalność realizowaną w ramach sekcji J-U PKD2007. Usługi te stanowią sferę decydującą o dynamizacji rozwoju regionów, wykorzystując, ale i kreując kapitał ludzki i inne formy wiedzy. W efekcie szczególnie ważne jest zidentyfikowanie czynników, które mogą prowadzić do wzrostu znaczenia zatrudnienia w tym podsektorze, a których odmienność prowadzi do różnicowania się sytuacji międzyregionalnej.

Rys. 2. Udział usług nowoczesnych w przeciętnym zatrudnieniu w Polsce według województw w 2011 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank danych lokalnych GUS, www.stat.gov.pl, dostęp: 30.01.2013.

Znaczenie usług wiedzochłonnych dla zatrudnienia (rys. 2) wykazuje zróżnicowanie międzywojewódzkie mniejsze niż w usługach tradycyjnych, co warunkowane

jest włączeniem sfery nierynkowej do grupy usług nowoczesnych. Najwyższy ich udział w zatrudnieniu zaobserwowano w województwie podlaskim (44,5%) oraz lubelskim (44,3%), najniższy zaś w wielkopolskim (31%)¹⁴. Wysokie pozycje relatywnie ubogich województw Polski Wschodniej częściowo wynikają z trudnej sytuacji społeczno-gospodarczej, która powoduje, że znaczna część zatrudnienia związana jest z funkcjonowaniem sfery publicznej, a nie rynkowej. Jednocześnie regiony te intensyfikują wysiłki modernizacyjne, inwestując w najbardziej nowoczesne branże, z pominięciem klasycznych sekwencji rozwoju strukturalnego.

Zmienne odzwierciedlające skalę i specyfikę funkcjonowania usług nowoczesnych wykazują regionalną zmienność przekraczającą 5% (tab. 4). Wszystkie mają więc potencjalną zdolność wyjaśniania różnicowania między województwami.

Tabela 4. Współczynniki zmienności międzywojewódzkiej dla realizacji zmiennych opisujących usługi nowoczesne (lata 2010/2011) (w %)

Zmienna	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9
Zmienność (w %)	8,39	7,14	32,84	36,65	6,40	11,79	11,67	11,01	6,15
Zmienna	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	X17	
Zmienność (w %)	28,44	24,60	24,17	32,16	18,10	20,76	14,87	23,10	

Źródło: obliczenia na podstawie Bank danych lokalnych GUS, www.stat.gov.pl, dostęp: 30.01.2013.

Tabela 5. Współczynniki korelacji pomiędzy odsetkiem przeciętnego zatrudnienia w usługach nowoczesnych a pozostałymi zmiennymi (lata 2010/2011)

Zmienna	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9
Korelacja	0,2750	0,2118	0,1985	-0,1626	0,4706	0,5941	0,7790	0,3272
Zmienna	X10	X11	X12	X13	X14	X15	X16	X17
Korelacja	0,3940	0,2719	0,3668	-0,0656	0,4152	0,2655	0,2435	0,3900

Wyróżnione zostały współczynniki korelacji istotne dla $\alpha = 0,05$.

Źródło: obliczenia na podstawie Bank danych lokalnych GUS, www.stat.gov.pl, dostęp: 30.01.2013.

Ocena związków pomiędzy udziałem usług nowoczesnych w zatrudnieniu i pozostałymi zmiennymi charakteryzującymi tę grupę usług wskazuje jednak, że istotne współzależności dotyczą jedynie dwóch cech: odsetka wartości dodanej brutto wytwarzanej w sekcjach G-U oraz udziału usług nowoczesnych w kosztach związanych z zatrudnieniem (tab. 5). Koszty związane z zatrudnieniem w sposób bezpośredni rosną w sytuacji wyższego poziomu zatrudnienia, a zaobserwowana relacja wskazu-

¹⁴ Obliczenia własne na podstawie Bank danych lokalnych GUS, www.stat.gov.pl, dostęp: 30.01.2013.

je, że międzyregionalne proporcje kosztowe w usługach wiedzochłonnych pozostają zbliżone. Wartość dodana odzwierciedla natomiast zrealizowany popyt, warunkujący zaistnienie świadczenia usługowego, a w efekcie zatrudnienie.

Dla zmiennych wykazujących statystycznie istotne korelacje z odsetkiem zatrudnionych w usługach nowoczesnych określono funkcje regresji (tab. 6). Pozwalają one szacować, że wzrost udziału kosztów zatrudnieniowych o 1 pkt proc. przekłada się średnio na wzrost udziału zatrudnienia w usługach wiedzochłonnych o 0,53 pkt proc. Wzrost udziału wartości dodanej o 1 pkt proc. wpływa natomiast na wzrost odsetka zatrudnionych przeciętnie o 0,48 pkt proc. Regresja wieloraka nie została oszacowana ze względu na wysoką korelację między zmiennymi niezależnymi (0,8613).

Tabela 6. Wartości parametrów funkcji regresji dla zmiennych niezależnych istotnie współzależnych z odsetkiem przeciętnego zatrudnienia w usługach nowoczesnych (lata 2010/2011)

	X7	X8
a	0,481104	0,532584
błąd a	0,174102	0,114579
b	0,229124	0,162609
błąd b	0,062252	0,051374
R ²	0,352932	0,606804

Wyróżnione zostały parametry istotne statystycznie dla $\alpha = 0,05$.

Źródło: obliczenia na podstawie Bank danych lokalnych GUS, www.stat.gov.pl, dostęp: 30.01.2013.

Zaobserwowane zależności wskazują na podażowo-popytowy charakter oddziaływań na zatrudnienie w usługach nowoczesnych. W sposób znacznie bardziej bezpośredni niż w usługach tradycyjnych ujawniają one znaczenie popytu dla możliwości kreacji miejsc pracy.

4. Podsumowanie

W ocenie skali zatrudnienia w usługach tradycyjnych i nowoczesnych w województwach zwraca uwagę większe zróżnicowanie w odniesieniu do pierwszej z wymienionych grup. Jest to warunkowane oddziaływaniem usług publicznych, które wyrównują dysproporcje międzyregionalne w znaczeniu usług nowoczesnych dla zatrudnienia. Lokata Podlasia i Lubelszczyzny w rankingu rozwoju usług wiedzochłonnych wskazuje na taką zależność i zmusza do ostrożności we wnioskach o możliwościach kreacji nowoczesnych miejsc pracy w sposób oparty na samoczynnych mechanizmach rynkowych. W kontekście dalszych badań podkreśla konieczność wyodrębnienia osobnej grupy związanej z funkcjonowaniem sfery publicznej.

Uwzględniając szereg potencjalnych determinant udziału w zatrudnieniu obu grup usług, należy zaznaczyć relatywną ważność jedynie kilku charakterystyk, o ce-

chach kosztowo-organizacyjnych oraz popytowych. Regionalną skalę zatrudnienia w dwóch grupach usług: tradycyjnych i nowoczesnych wyjaśniają przy tym częściowo odmienne charakterystyki. Różnice w zatrudnieniu w usługach tradycyjnych determinują głównie koszty związane z zatrudnieniem, stopień opłacenia pracy z wartości dodanej oraz efektywność podmiotów gospodarczych. Dla usług nowoczesnych najistotniejsze okazały się również koszty związane z zatrudnieniem, ale także skala popytu odzwierciedlana udziałem w wartości dodanej brutto. Regionalne różnice w zatrudnieniu w usługach tradycyjnych zależą więc bardziej od sposobu organizacji działalności, natomiast w usługach nowoczesnych od zewnętrznego zapotrzebowania.

Zauważyć można ponadto, że o ile funkcjonowanie sfery publicznej niewątpliwie warunkuje zatrudnienie w usługach nowoczesnych, o tyle jednak podejmowane w różnych obszarach inwestycje publiczne nie przekładają się bezpośrednio na kreację miejsc pracy. Dla osiągnięcia celów zatrudnieniowych niezbędne jest uruchomienie mechanizmów rynkowych, w tym tych skoncentrowanych na zwiększaniu innowacyjności organizacyjnej oraz kreacji efektywnego popytu na nowoczesne świadczenia.

Literatura

- Bank danych lokalnych GUS, www.stat.gov.pl, dostęp: 30.01.2013.
- Cyrek M., *Rozwój sektora usług a gospodarka oparta na wiedzy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2012.
- Glikman P., Kabaj M., Muszkiet T., *Ciągłość i transformacja gospodarki. Zasoby kapitału, pracy, energii i ich wykorzystanie do roku 2000-2010*, Wydawnictwo KeyText, Warszawa 1997.
- Kłosiński K., *Przemiany strukturalne w usługach rynkowych*, Instytut Rynku Wewnętrznego i Konsumpcji, Warszawa 1997.
- Korczyński M., *Skills in service work: an overview*, "Human Resource Management Journal" 2005, Vol. 15, Issue 2, bazainternetowaBusiness Source Premier: http://web28.epnet.com/citation.asp?tb=1&_ug=sid+C749CE37%2D022D%2D4D25%2D82F8%2D879114A7DD37%40sessionmgr3+db+buh+cp+1+DDDE&_us=hd+False+hs+True+cst+0%3B1%3B2%3B3%3B4%3B7%3B10+or+Date+fh+False+ss+SO+sm+ES+sl+0+ri+KAAACBYC00010222+mh+1+frn+1+2E8B&_uso=hd+False+tg%5B2+%2D+tg%5B1+%2D+tg%5B0+%2D+TX+st%5B2+%2D+st%5B1+%2D+st%5B0+%2D+Service++Economy+db%5B0+%2D+buh+op%5B2+%2D+and+op%5B1+%2D+and+op%5B0+%2D+A38C&fn=1&rn=5.
- Kwiatkowski E., Kucharski L., Tokarski T., *Elastyczność zatrudnienia w ujęciu sektorowym i regionalnym w Polsce*, [w:] *Jak tworzyć w Polsce nowe miejsca pracy?*, red. A. Noga, Wydawnictwo Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Warszawa 2003.
- Orczyk J., *Rozwój usług a zmiany stosunków pracy*, „Polityka Społeczna” 2007, nr 2.
- Rogoziński K., *Usługi rynkowe*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2000.
- Róg J., *Praca a wzrost gospodarczy*, [w:] *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy. Zarys problematyki*, red. M.G. Woźniak, z. 1, Uniwersytet Rzeszowski, Katedra Teorii Ekonomii, Rzeszów 2003.
- Styś A., Olearnik J., *Ekonomika i organizacja usług*, PWE, Warszawa 1985.
- Warnock V.C., Duncan D.G., *Jobs In a Changing American Economy*, "Mortgage Banking" June 2004.

Wiaderek K., *Zmiany zatrudnienia w ujęciu sektorowym i własnościowym i jego wybranych determinant w Polsce w latach 1992-2003*, www.ke.uni.lodz.pl/Pliki/Wiaderek1.pdf, dostęp: 05.03.2006.

DETERMINANTS OF EMPLOYMENT IN TRADITIONAL AND MODERN SERVICES – REGIONAL ANALYSIS

Summary: The study presents results of analyses concerning determinants of shares in regional employment of two groups of services: traditional and modern ones. Factors characterizing specificity of service activities and their role in the economies of voivodeships were taken into account. Results of the analyses allow to conclude that employment in modern services is more directly determined by demand, while in the traditional services – by the way of organizing activity. Both groups are essentially influenced by labour costs. Simultaneously, bigger interregional differences are observed concerning a share of employment in traditional services. Modern services, including public sphere, are more equally distributed.

Keywords: employment, traditional and modern services, voivodeships.